

NOPUS-PROJEKTI

Kokemuksia sosiaalialan yhteispohjoismaisesta täydennyskoulutuskurssista

Yhteispohjoismaisella sosiaalialan jatko- ja täydennyskoulutuskurssilla, NOPUS-kurssilla, korostuu pohjoismaisuus suhteessa yhdentyvään Eurooppaan. Ainoaksi ongelmaksi kurssilaiset nimeävät kielivaikeudet. Etenkin suomenkielinen kokee suhteessa muihin pohjoismaisiin eriarvoisuutta, koska hän ei pysty ilmaisemaan itseään omalla äidinkielellään, ja kielivaikeuksien takia suomalainen alkaa epäillä ja tuntea epävarmuutta oman maansa kuulumisesta Pohjoismaihin.

Projektisihteeri Katariina Terhi tekee seuraavassa katsauksen yhteispohjoismaiseen, kolmen vuoden mittaiseen sosiaalipalveluiden kehittämissuunnitelmaan.

NOPUS (Nordiskt utbildningsprojekt för utveckling av social service) on sosiaalihuollon henkilöstölle ja alan virkamiehille ja luotamushenkilöille tarkoitettu täydennys- ja jatkokoulutuskokeilu kaikissa Pohjoismaissa. Projekti on kolmivuotinen ja ensimmäinen lukuvuosi on arvioinnin kohteena.

Pohjoismaiden Ministerineuvosto rahoittaa NOPUS -kurssit, jotka järjestetään kussakin Pohjoismaassa siten, että kullekin kurssille on varattu 25 opiskelijapaikkaa, ja ne jaetaan tasaisesti maittain (Suomi, Ruotsi, Norja ja Tanska, sekä 5 paikkaa Islanti, Grönlanti, Färsaaret ja Ahvenanmaa).

NOPUS-kurssi

Kurssit muodostuvat kahdesta viisi päivää kestävästä opintojaksoista. Opiskeluviikkojen väliaikana kurssilaiset valmistavat kansallisia ryhmäraportteja tai tarkemmin tutustuttuaan luennoilla käsiteltyyn teemaan syventävät kyseistä aihepiiriä, vastaavat kurssilla annettuihin tehtäviin tai valmistavat esityksiä omasta käytännön työstään.

Ensimmäisenä vuonna oli osallistujia kaikilla neljällä kurssilla yhteensä 71 jakautuen maittain seuraavasti: Norjassa 21, Suomessa ja Ruotsissa molemmissa 17 ja Tanskassa 16 kurssilaista. Naisia oli 45 ja miehiä 26. Äidinkielenään kurssilaisista puhui suomea 21, ruotsia 22, norjaa 11 ja tanskaa 17.

Projektista vastaa pohjoismaisten sosiaalihuollusten pääjohtajat. Heidän asettamansa projektiryhmä on suunnitellut kunkin kurssin teemat ja vastaa kurssien järjestämisestä koko kolmivuotiskauden ajan.

Pysyvinä aihepiireinä kaikilla neljällä erillisellä kurssilla ovat Suomessa 'sosiaalialan suunnittelu- ja kehitystyön uudet strategiat', Ruotsissa 'maahanmuuttajat ja pakolaiset', Norjassa 'lasten- ja nuorten ongelmat tulevaisuuden suhteen' ja Tanskassa 'alueellistaminen'.

Projektin kuluessa on tarkoitus saada kokemusta ja tietoa siitä, kuinka tärkeätä ja hyödyllistä yhteispohjoismainen sosiaalialan jatko- ja täydennyskoulutus on. Kurssien lä-

hempi tarkastelu ja niistä kerättävät arvioinnit ohjaavat suunnittelua ja päätöksentekoa, joiden tarkoituksena on etsiä toteuttamiskelpoista muotoa jatkuvaksi pohjoismaiseksi sosiaalialan täydennyskoulutukseksi.

Kurssin sisältö

Projektiryhmän asettama yleistavoite on kehittää strategista johtajuus pätevyyttä. Valittujen aihepiirien sisällöstä tulisi löytää sellaisia päämääriä, joiden saavuttamiseksi kehitetään toteuttamiskelpoisia välineitä. Valitut aihepiirit valittiin kunkin maan erityisen asiantuntemuksen mukaan. Samalla koulutuksen suunnittelussa ovat sekä opetuksen sisältö että sen rakenne erityisen kehittämisen kohteena.

Johtajuus pätevyyttä kohotetaan lisäämällä tietoa ja vertailemalla erilaisia näkökulmia ongelmien tarkastelussa. Työntekijät eri maista antavat tämän takia toisilleen uusia ideoita sosiaalisten ongelmien ratkaisutavoista sekä vaihtavat työstä saamiaan kokemuksiaan keskenään.

Kursseilla esitellään teoreettisia strategioita ja kurssilaiset etsivät yhteistyössä keskenään, ryhmätöissä ja esitelmissä, konkreettisia välineitä oman työnsä kehittämiseksi. Osa kansallisista ryhmistä tulee samasta työpaikasta, jolloin kurssilla saatuja ideoita voidaan soveltaa projekteina tai kokeiluina omassa maassa, esimerkiksi kunnissa. Suomen järjestämällä NOPUS-kurssilla provosoiitiin osallistujia esittelemällä heille liikemaailman johtajakoulutusta. Tämä herätti odotetusti paljon keskustelua ja jatkotyöskentely sosiaalialan kehityssuuntien 'arvailuksi' sai uutta luovaa otetta.

Osallistujien arvioita

Kurssien kohderyhmiksi asetettiin henkilöstöryhminä kouluttajat, kuntien sosiaalihuollosta vastaavat viranhaltijat sekä sosiaalialan luottamustehtävissä olevat henkilöt. Ensimmäisten kurssien osanottajat olivat virka-asemaltaan suurimmaksi osaksi sosiaalialan ja hallinnon ylempiä virkamiehiä sekä yhteiskuntasuunnittelijoita. Kursseille oli löytynyt mukaan vain yksi ammattipoliitikko.

NOPUS on saanut kurssilaiset kiinnostumaan ajankohtaisuutensa vuoksi keskustelusta, jota käydään yhdentyvästä Euroopasta. Tarkastelu tulee kursseilla todelliseksi,

kun mietitään Pohjoismaiden yhdentymistä suhteessa Euroopan yhteisöön. NOPUS-kurssi on eräs tapa testata yhteistyön toimivuutta muiden maiden kesken. Samalla tarkentuu se, haluaako Pohjoismaat esiintyä yhteisenä ryhmänä vaiko vain sooloilla maittain kontakteissaan Eurooppaan. Nämä ajatukset tulivat selkeästi esiin kurssilaisten antamista arvioinneista.

NOPUKSEN ensimmäisiä kursseja voi pitää onnistuneina, sillä kurssilaiset ihmettelivät, miksei ole enempää rajoja ylittävää yhteistyötä mm. sosiaalialan asioissa. Onhan sosiaalipalvelut tarkoitettu kaikille pohjoismaalaisille siinä, missä työvoiman vapaa liikkuvuuskin. Kurssin aikana vaihtuivat tuoreet tiedot maiden tarjoamista sosiaalipalveluista ja monet työntekijät kokivat saavansa hyödyllisiä kontakteja naapurimaiden saman alan työtovereihin. Yhteistyössä nähdään hyvät mahdollisuudet antaa tietoa omasta maastaan ja saada uusia vaikutteita toisista maista.

Ensimmäinen ajatus, joka juolahtaa miehen puhuttaessa Pohjoismaista, on yhteiskuntien samankaltaisuus, vertailukelpoisuus ja yhtenäinen elintaso ja elämänmuoto. Kuitenkin lähes jokaiselle kurssilaiselle tuli yllätyksenä se, kuinka erilaisia maat todellisuudessa ovat. Konkreettisia eroja löytyy, kun tarkastelu pureutuu yksityiskohtiin, esimerkiksi lainsäädäntöön. Samalla tulevat esiin asenteelliset ja kulttuuriset eroavaisuudet. Pohjoismaisessa yhteistyössä voi esiintyä voimakasta kansallistuntoa. On halu lähteä näyttämään toisille, miten 'meillä kotona' on jo osattu ratkaista toisten vasta esiintuomat vaikeudet.

Monet pitivät kurssin parhaimpana antina juuri mahdollisuutta tutustua toisten maiden toimintaan ja suunnitelmiin, ja kurssilaiset kokivat hyvin hyödylliseksi tiedostaa ja ymmärtää maiden erilaisuutta. Erilaisuuden pohjalta syntyivät myönteisessä mielessä mm. oman maan ratkaisujen kriittinen tarkastelu ja tilaisuus oppia toisilta sellaisia sovellutuksia, joiden arviointi kannattaisi ottaa huomioon oman maan sosiaalihuollon kehittämässä.

Kielivaikeudet

Pohjoismaiden kesken tapahtuvan toiminnan yksi näkyvimpiä muotoja on ns. yhteinen kieli. Suomenkielisille tästä toteamuksesta syntyy suuri turhautuneisuus ja he ko-

kevat riittämättömyyttä. Huono kielitaito vai-
kuttaa heti kielteisesti omaan itsetuntoon.
Henkilö kokee antavansa itsestään hieman
avuttoman vaikutelman, jos ei kykene osal-
listumaan keskusteluun. Samoin hän ei koe
osallistuvansa ryhmän toimintaan tasa-arvoi-
sesti, jos hän ei tunne kielellistä varmuutta
eikä kykene ilmaisemaan omaa asiaansa sel-
keästi ja ymmärrettävästi.

Merkille pantavaa on kuitenkin se, että
vaikka kielivaikeudet ovat korostuneesti esil-
lä juuri suhteissa suomalaisten ja muiden
skandinaavien kesken, tuntevat muiden Poh-
joismaiden kansalaiset kiinnostusta Suomen
oloja kohtaan. Heidän mielestään Suomi on
yksi Pohjoismaa ja kielen merkitystä ei saisi
korostaa liiaksi. Tärkeintähän ovat asiat, joita
käsitellään.

NOPUS-kurssin onnistumisen esteinä oli
useimmiten mainittu ainoastaan kieliongel-
mat. Kurssin osanottajat antoivat mm. seu-
raavia ehdotuksia kielivaikeuksien vähentä-
miseksi. Tanskan kieli on kaikille pohjois-
maalaisille ylivoimaisesti vaikein kieli ym-
märtää. Siksi tanskan kieltä ei toivottu luen-
nointi kieleksi. Etukäteen toivottiin kirjallista
materiaalia, joka helpottaa mm. luentojen
seuraamista. Pienryhmissä kuullun ymmär-
täminen koettiin helpommaksi kuin luentoti-
laisuuksissa. Toiston merkitystä toivottiin
ymmärtämisen tueksi mm. käyttämällä eri-
laisia havaintovälineitä.

Suomalaisryhmät toivoivat, että oma ryh-
mä voisi yhdessä kerrata päivän aikana käsi-

telyä aineistoa, ja että kurssin ohjelmassa
olisi varattu aikaa yhteenvedojen tekoon
omalla äidinkielellä. Yhteisopohjoismaisella
kurssilla kurssinvetäjällä on rankka vastuu
yrittäessään ennaltaehkäistä kielen aiheutta-
mia ongelmia.

Kaikki kurssilaiset olivat täysin yksimieli-
sesti halukkaita jatkossakin osallistumaan
pohjoismaiselle kurssille, vaikka lähes puolet
kurssilaisista eivät aikaisemmin olleet osallis-
tuneet pohjoismaiselle kurssille. Kurssin
osanottajat arvioivat, että he tulevat käyttä-
mään saamiaan tietoja mm. suunnittelussa,
parantamalla käytettävissä olevia keinoja
oman työn kehittämiseksi sekä arvioitaessa
omaa työtä. He haluavat viedä saatuja malle-
ja eteenpäin omalla työpaikallaan, käyttää
opetusmetodeja keräämällä materiaalia vas-
taavien kurssien järjestämiseksi, tiedottaa
esimerkiksi luennoimalla tai kirjoittamalla se-
kä hyödyntää nyt solmittujen kontaktien jat-
kossa.

Tulevat kurssit

Järjestyksessä toiset NOPUS-kurssit ovat
jo alkaneet kolmansien ja projektin viimeis-
ten kurssien suhteen suunnitellaan mahdolli-
suuksia kurssien toteuttamiseksi siten, että
luennoitsijat voivat olla useammasta Pohjois-
maasta ja maittain suunnitellut kurssiviikot
voitaisiin tarvittaessa järjestää missä tahansa
Pohjoismaassa.

NOPUS-sihteeristö on Helsingissä ja lisä-
tietoja kursseista ja NOPUKSEN muusta toi-
minnasta antaa projektinjohtaja dosentti Sin-
ga Sandelin Benkö, puh. 90-443 030, osoi-
te: NOPUS, Apollonkatu 5 B, 00100 HEL-
SINKI.